

MUSICAL AND MOTOR ACTIVITY IN FUTURE PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING

МУЗИЧНО-РУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ВИХОВАТЕЛІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

The article highlights the peculiarities of musical and motor activity as an important way of interaction of a personality with musical art. A special attention is paid to the consideration of the concepts of «activity», «musical activity», «movement», «rhythm», which allow to reveal the essential characteristics of the phenomenon defined. The emphasis is placed on the need to involve bachelors of primary and preschool education in musical and motor activity while studying in higher educational institutions.

The purpose of the article is to find out the essence of the concept of «musical and motor activity», to determine its peculiarities and ways of its introduction in future preschool and primary school teachers' training.

Methodology. The methods of theoretical analysis of psychological and pedagogical, musical and pedagogical literature, comparison and generalization of the received information have been used in the study in order to determine the essence of musical and motor activity, to study the ways of its implementation in training the bachelors of primary and preschool education.

The scientific novelty of the research. The concepts of «musical and motor activity», «preschool and primary school teachers' musical and motor activity» have been clarified. The problem of involving students of non-musical specialties in musical and motor activity has been updated. The principles of specialists' professional training in terms of their readiness to carry out musical and motor activity in preschool and primary educational institutions have been acquired further development.

Conclusions. Musical and motor activity characterizes the active way of interaction of the personality with musical art. Its peculiarities are determined by the interconnection and integration of two components: motor and musical, which complement each other in influencing the personality. The motor component provides the development of motor skills, coordination, cognitive abilities, and musical one has a beneficial effect on the emotional sphere, develops social and communicative abilities, musicality. Important characteristics of musical and motor activity are the following: versatility (the possibility of its application in work with people of any age), the ability to integrate (it provides the assimilation of information without musical content), the focus on receiving positive emotions from its performance, creative nature.

The preschool and primary school teachers' musical and motor activity is based on the emotional experience of rhythm through the movement and feeling of the body, is stimulated by the internal need for communication with music, promotes creative expression, does not require special musical training.

Involving students in various forms of the specified activity, while studying music disciplines, doing teaching practice by means of implementation of trainings and courses in body percussion, will provide gaining the practical experience, formation of readiness for the organization of this activity in the work with young learners and preschool children.

Keywords: musical and motor activity, movement, rhythm, preschool and primary school teachers' training, body percussion.

У статті висвітлюються особливості музично-рухової діяльності як важливого способу взаємодії особистості з музичним мистецтвом. Приділяється увага розгляду понять «діяльність», «музична діяльність», «рух», «ритм», які дозволяють розкрити сутнісні характеристики означеного феномену. Акцентується увага на необхідності

залучення майбутніх фахівців у галузі початкової та дошкільної освіти до музично-рухової діяльності під час навчання у закладах вищої освіти.

Мета статті – з'ясування сутності поняття «музично-рухова діяльність», визначення її особливостей та шляхів впровадження у підготовку майбутніх учителів початкової школи та вихователів закладів дошкільної освіти.

Методологія. У дослідженні використано теоретичні методи: аналіз психолого-педагогічної й музично-педагогічної літератури, порівняння, узагальнення отриманої інформації. Ці методи застосовувалися з метою визначення сутності музично-рухової діяльності, вивчення шляхів її впровадження у підготовці бакалаврів початкової та дошкільної освіти.

Наукова новизна. Уточнено поняття «музично-рухова діяльність», «музично-рухова діяльність учителів початкової школи та вихователів закладів дошкільної освіти». Актуалізовано проблему залучення до музично-рухової діяльності студентів не музичних спеціальностей. Подальшого розвитку набули положення професійної підготовки фахівців у напрямі їх готовності до здійснення музично-рухової діяльності в закладах дошкільної та початкової освіти.

Висновки. Музично-рухова діяльність характеризує активний спосіб взаємодії особистості з музичним мистецтвом. Її особливості зумовлюються взаємозв'язком та інтеграцією двох складників: рухового та музичного, які доповнюють один одного у впливі на особистість. Руховий складник забезпечує розвиток моторики, координації, пізнавальних можливостей, музичний – здійснює сприятливий вплив на емоційну сферу, розвиває соціально-комунікативні здібності, музикальність. Важливими характеристиками музично-рухової діяльності є: універсальність (можливість її застосування у роботі з людьми будь-якого віку), інтеграційні можливості (що забезпечує засвоєння інформації не музичного змісту), спрямованість на отримання позитивних емоцій від її виконання, творча природа.

Музично-рухова діяльність учителя початкової школи та вихователя закладу дошкільної освіти ґрунтується на емоційному переживанні ритму через рух та відчуття власного тіла, стимулюється внутрішньою потребою у спілкуванні з музикою, сприяє творчому самовираженню, не потребує спеціальної музичної підготовки. Залучення студентів до різних форм означеної діяльності під час вивчення музичних дисциплін, педагогічної практики, шляхом впровадження тренінгів та курсів з *body percussion*, забезпечить набуття практичного досвіду, формування готовності до організації цієї діяльності у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Ключові слова: музично-рухова діяльність, рух, ритм, підготовка вчителя початкової школи та вихователя закладу дошкільної освіти, *body percussion*.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі педагогічної освіти завжди була в центрі уваги наукової спільноти. У сучасних умовах важливого значення набуває формування таких особистісних якостей як уміння працювати в команді, вирішувати конфліктні ситуації, креативність, здатність до професійного саморозвитку. Ці елементи є особливо значущими для вчителів початкової школи та вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО), у професійній діяльності яких поєднуються різні складники: психологічні, педагогічні, організаторські, мистецькі. Для успішної реалізації діяльності необхідна не тільки ерудиція, але й розвинена емоційно-почуттєва сфера, духовна культура, формування якої зумовлюється спілкуванням з музичним мистецтвом. Тому під час навчання у закладах вищої освіти студенти

мають залучатися до взаємодії з ним, безпосередньо включаючись у різні види музичної діяльності, зокрема до музично-рухової, що сприяє виявленню власних емоційних станів через рухи й жести, усвідомленню світу власних переживань, пізнанню себе, формуванню ціннісного ставлення до себе та довкілля; допомагає відчутти радість самовираження у мистецькій діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Питання розвитку особистості засобами музичного мистецтва хвилювали й хвилюють багатьох науковців різних часів. Ця проблема знайшла відображення у працях музикознавців, психологів, соціологів, педагогів. У музичній педагогіці музично-рухова діяльність розглядалась у концепціях масового музичного виховання Е. Жак-Далькроза [5] та К. Орфа [7]. Методичні аспекти застосування музично-рухливих ігор у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку висвітлюються

у працях В. Верховинця [1]. Важливими є сучасні дослідження, присвячені проблемам музичного та творчого розвитку особистості молодшого школяра засобами музично-рухової діяльності. Такими є розвідки Л. Рудої [12] та О. Лобової [8]. Проблема використання взаємозв'язку музики та руху у роботі з дітьми з позиції Орф-підходу втілено у працях К. Завалко [4]. У дослідженнях І. Малашевської [9] висвітлюється вплив музично-рухової діяльності на психологічний та емоційний стан людини, а також збереження її здоров'я. Окремий напрям дослідження – застосування музично-рухової діяльності для розвитку дітей дошкільного віку. Це праці Н. Фоміної та С. Максимової [15], у яких розглядаються питання впливу означеної діяльності на фізичний, емоційний та розумовий розвиток дітей; А. Вільчовської [2] щодо організації рухливих ігор з використанням музичного мистецтва у ЗДО; О. Горожанкіної та І. Полякової [3], у яких окреслюється проблема активізації музично-рухової активності дошкільнят під час проведення занять з хореографії. Змістові характеристики та особливості підготовки майбутніх бакалаврів початкової освіти до організацій музично-рухової діяльності школярів розкриваються у працях Л. Пушкар [10]. Однак, незважаючи на те, що у науковій літературі накопичено значний матеріал теоретичного та практичного спрямування, питання пов'язані із набуттям музично-практичного досвіду музично-рухової діяльності як важливого складника підготовки майбутніх фахівців, висвітлені недостатньо.

Формулювання цілей статті. Мета статті – з'ясувати сутність поняття «музично-рухова діяльність», визначити її особливості та шляхи впровадження у підготовці майбутніх учителів початкової школи та вихователів ЗДО.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Для вирішення поставлених цілей у дослідженні використано теоретичні методи: аналіз психолого-педагогічної й музично-педагогічної літератури, порівняння, узагальнення отриманої інформації. Ці методи застосовувалися з метою визначення сутності музично-рухової діяльності, вивчення шляхів її впровадження у підготовці бакалаврів початкової та дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вимоги сьогодення, зокрема основні завдання, висунуті державою перед вищою школою, пов'язані із практичним аспектом

застосування отриманих знань. Реалізація цих завдань здійснюється на основі культурологічного, особистісного, компетентісного та аксіологічного підходів, що відображають гуманістичну орієнтацію в освіті. Відзначимо, що на сучасному етапі спостерігається тенденція до урівноваження між теоретичним та практичним складниками підготовки студентів, що надає аксіологічної спрямованості навчанню у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) та сприяє підвищенню мотивації оволодіння майбутньою професією.

Підготовка майбутніх учителів початкової школи та вихователів ЗДО відзначається багатогранністю. Це передбачає опанування студентами низкою професійних умінь у галузі психології, педагогіки, а також мистецтва. Л. Красовська підкреслювала: «Мистецька освіта формує духовну еліту нації, в тому числі педагогічну, є основою розвитку національної культури і виступає гарантом розвитку особистості» [6, с. 52]. Реалізація завдань мистецької освіти зумовлюється залученням особистості до різних видів мистецтв, зокрема музики. Видатні учені-педагоги неодноразово підкреслювали значення музичного мистецтва у формуванні особистості. Однак у підготовці бакалаврів дошкільної та початкової освіти відчувається значний розрив між усвідомленням й розумінням значущості впливу музики та бажанням використовувати музичне мистецтво у професійній роботі з дітьми. На нашу думку, це пояснюється причинами соціального та психологічного характеру, що зумовлюють формування у більшості студентів стійких уявлень щодо власної неспроможності здійснювати музично-освітню діяльність. Цьому сприяють також і відсутність спеціальної музичної освіти, незначна кількість годин, відведених на оволодіння музичними знаннями та вміннями. Такий підхід негативно позначається на навчанні студентів та створює додаткові труднощі у роботі з ними. Їх подолання зумовлюється впровадженням таких способів взаємодії з музичним мистецтвом, які не вимагали б від студентів наявності спеціальної музичної освіти та ґрунтувалися на внутрішніх потребах майбутніх фахівців. До них насамперед належить музично-рухова діяльність. Розглянемо її особливості.

У науковій літературі поняття «діяльність» тлумачать як процес взаємодії людини із дійсністю; спосіб буття людини у світі, її здатність вносити у дійсність зміни [14, с. 59]. Під музичною діяльністю розуміють специфічний вид художньої діяльності, яка виявляється у творчості,

виконанні, сприйманні. Ці три основні види тісно пов'язані між собою, утворюють єдину низку. Кожна її наступна ланка дістає матеріал від попередньої і відчуває її вплив [11, с. 590]. Беззаперечними є висновки вчених щодо творчої природи музичної діяльності.

Специфікою музично-рухової діяльності є поєднання двох складників у їх взаємозв'язку: музики та руху. Це поєднання має глибоку історію. Так, за часів античності, музичне мистецтво існувало у нерозривній єдності музики, слова та руху. «Для греків не існувало поезії тільки як мистецтва слова, організованого метрично; не існувало музики, виключно як поєднання звуків, що мають звукові та часові координати; не існувало танцю лише як сукупності пластичних і осмислених рухів тіла, розподілених у просторі і часі. Для них природно вважати, що музично-поетичне мистецтво існує тільки за наявності танцю», – відзначав О. Ростовський [11, с. 27].

Рух – це процес, що характеризує зміни (поміж ними й ті, які стосуються тіла людини), музика – сприяє формуванню духовної культури особистості. Тому музично-рухова діяльність має подвійну природу: з одного боку, вона спрямована на розвиток тілесності та тих аспектів, що з нею пов'язані (активності, моторики, координації, м'язової свободи), а з іншого – зумовлена природою музики як особливого виду мистецтва, що відзначається впливом на емоційно-почуттєву сферу особистості.

Об'єднувальним елементом складників музично-рухової діяльності (музики та руху) є ритм. У всі часи це поняття розглядалося з позиції понять «порядок» та «організованість». Ритм пронизує усі сфери життєдіяльності людини, без нього вона не здатна координувати свої дії. Тому почуття ритму необхідно постійно розвивати через пісні, танці, вірші, ігри. При цьому необхідно враховувати, що ритм характеризує форму руху та виявляється у чергуванні певних складників (рухових, звукових, мовленевих). А тому поза руховою діяльністю почуття ритму сформуванню не можна. Це має важливе значення для залучення особистості до музичного мистецтва, особливо тоді, коли у неї не має спеціальної музичної підготовки. Окрім того, слід враховувати, що більшість людей не усвідомлює рухових реакцій, якщо на них не буде звернена увага. Почуття ритму не буде розвиватись і тоді, якщо постійно пригнічувати моторні реакції.

Ритм тісно пов'язаний із емоційною сферою людини. Розвиваючи почуття ритму через музику та рух, спостерігаємо виникнення емоцій радості, що своєю

чергою впливає на процес та результат навчальної діяльності. Тому використання музично-рухової діяльності в освітньому процесі сприяє засвоєнню навчального матеріалу, зокрема немuzичного змісту.

Музично-рухова діяльність у взаємозв'язку музики, руху та слова, її вплив на розвиток дітей детально розглядалась у педагогічній системі музично-ритмічного виховання, створеної Е. Жак-Далькросом [5]. Педагог підкреслював, що тільки «у русі, методом руху і через рух» здійснюється всебічний розвиток особистості. У поєднанні з музикою рухова діяльність сприятиме формуванню художнього смаку, відчуттю прекрасного, розвитку уваги, виникненню особливої емоційної піднесеності, радості, задоволення.

К. Орф підкреслював, що, інтегруючи музичну та рухову діяльність дітей, необхідно знімати обмеження рухів, які діти виконують за інструкцією, поступово підвищуючи вимоги до них [7, с. 100].

В. Верховинець надавав першочергового значення руху не тільки для музичного, а й для фізіологічного та психологічного розвитку особистості. «...Найсильніше бажання у дитини – це бажання руху» – стверджував В. Верховинець [1, с. 21]. Тому рухи у поєднанні з музикою, які використовуються на заняттях у роботі з дітьми допомагають їм краще засвоювати навчальний матеріал, адже це приносить дітям особливу радість, що є «неперевршеним засобом пробудження дитячого мозку до активної діяльності...» [1, с. 23].

Сучасні дослідники С. Максимова та Н. Фоміна відзначали, що музично-рухова діяльність, завдяки взаємозв'язку й інтеграції музичного та рухового складників, має значний вплив на фізичний (стан організму) та психологічний (формування особистості) розвиток дошкільнят [15, с. 57]. Саме такий підхід, на нашу думку, розкриває багатогранність цієї діяльності, яку не можна розглядати однобічно: як діяльність, спрямовану лише на розвиток почуття ритму.

Під музично-руховою діяльністю С. Максимова та Н. Фоміна розуміють процес активної взаємодії дитини із цінностями фізичної та музичної культури, спрямовану на психофізичний, інтелектуальний розвиток і на задоволення її природних потреб у русі, грі та емоційному збагаченні [15, с. 57]. Досліджуючи особливості дітей із затримкою психологічного розвитку, вчені дійшли висновку щодо взаємозв'язку між розвитком пізнавальних можливостей дитини (мислення, пам'яті, уваги) та координації, що зумовлено реалізацією рухового складника музично-рухової діяльності. А тому, ця

діяльність має значні коригувальні можливості.

У дослідженні Л. Рудої зацентровано на тому, що у процесі музично-рухової діяльності у дітей задовольняється потреба у самовираженні. «Саме за допомогою музично-ритмічних рухів, жестів, міміки під музику учні можуть передати свій настрій, почуття, переживання, влучно розкрити цілісний музичний образ. Для дітей музично-ритмічні рухи – це одна з найдоступніших форм самовираження», – наголошує науковець [12, с. 78].

На думку О. Лобової, музично-рухова діяльність є важливим чинником розвитку творчих здібностей молодших школярів. І однією із переваг у її застосуванні є те, що для неї «...не потрібна система вихідних знань і не існує обмежень: діти спираються не на формалізований, привнесений ззовні тезаурус, а лише на власний перцептивний досвід» [8, с. 110].

Відтак під музично-руховою діяльністю розуміємо особливий вид музичної діяльності, що ґрунтується на взаємозв'язку музики, руху та ритму як їх об'єднувального елементу. Вона є важливим засобом не тільки для вдосконалення тіла, а й сприяє формуванню духовної культури особистості, розвитку музичних здібностей, музикальності. Це багатогранне явище, у якому поєднуються два потужні елементи: музичний та руховий, що мають свої особливі напрями впливу на особистість. Завдяки їх взаємодії та інтеграції означена діяльність містить низку особливостей, які полягають у тому, що: музично-рухова діяльність – це завжди активний спосіб взаємодії особистості з музичним мистецтвом; на основі музично-рухової діяльності встановлюється «зв'язок» з власним тілом, розвивається почуття ритму, координація, пізнавальні процеси, емоційна сфера, комунікативні здібності. Шляхом емоційного характеру та творчої природи ця діяльність здійснює вплив на фізичний й психологічний стан особистості, має значний терапевтичний потенціал, а також можливість для навчання та виховання дітей та дорослих, зокрема учителів початкових класів та вихователів ЗДО.

Під музично-руховою діяльністю учителя початкової школи та вихователя ЗДО ми розуміємо такий активний спосіб взаємодії з музичним мистецтвом, що ґрунтується на емоційному переживанні ритму через рух та відчуття власного тіла, який стимулюється внутрішньою потребою у спілкуванні з музикою, виявляється у творчому самовираженні й не потребує спеціальної музичної підготовки.

Залучення студентів до музично-рухової діяльності має здійснюватися у тих же формах, які використовуються у роботі з дітьми. Це можуть бути музично-ритмічні вправи, спрямовані на розвиток моторних навичок, координації, уваги, удосконалення пластики. Ці вправи (які можна застосовувати під час вивчення не тільки музичних дисциплін) налаштовують на досягнення навчального матеріалу, виконують організаційну функцію. Водночас вони навчають сприймати зміст музичних творів, передавати за допомогою рухів його настрій, форму та знайомлять з різними елементами музичної мови.

Ще однією формою музично-рухової діяльності є музично-рухливі ігри, у процесі яких розвиваються уміння взаємодіяти з іншими, здатність до роботи в команді. Це також сприяє створенню позитивної емоційної атмосфери, адже супроводжується відчуттям радості.

Застосування означених форм в освітньому процесі ЗВО уможливить «відчутти на собі» їхній вплив та набутти практичного досвіду музично-рухової діяльності. Проте їх використання часто носить ситуативний характер, тому потребує значної уваги до її організації з боку викладачів. За твердженням Л. Пушкар, «Музична підготовка бакалаврів має здійснюватися з урахуванням особливостей організації музично-рухової діяльності в школі» [10, с. 38].

Залучення студентів до музично-рухової діяльності здійснюється у ході вивчення навчальних дисциплін музичного спрямування, зокрема під час таких занять як «Музичне мистецтво з методикою навчання» та «Теорія і методика музичного виховання у ЗДО». Так, на лекційних заняттях студенти знайомляться із європейськими та національними концепціями музично-ритмічного виховання (у контексті вивчення теми «Музично-педагогічні системи ХХ століття»), із можливостями рухового та музичного розвитку дітей відповідного віку («Методика формування і розвитку музичних здібностей дітей»), із основними видами дитячих рухів, формами музично-рухової діяльності («Методика музично-ритмічного виховання»). Практичні заняття спрямовано на застосування набутих знань: студенти демонструють музично-рухові вправи, ігри, розробляють фрагменти уроків та занять з використанням музично-ритмічних рухів, пластичних імпровізацій тощо.

Важливе значення для застосування музично-рухової діяльності у роботі з дітьми має педагогічна практика студентів. Тут

майбутні фахівці отримують спеціальні завдання: застосовувати різні форми музично-рухової діяльності на уроках під час вивчення нового матеріалу, фізкультхвилинок, ранкових зустрічей, у підготовці виховних заходів, у позаурочний час.

Одним із шляхів залучення майбутніх учителів початкової школи та вихователів ЗДО до музично-рухової діяльності є знайомство із її сучасними формами, таким як Body Percussion (далі – ВР). Цей напрямок останнім часом набув значної популярності у країнах Європи та Америки. Він пов'язаний із можливостями використовувати тіло людини як універсальний музичний інструмент.

Основою ВР є «жести, що звучать» [4], за допомогою яких відбувається гра ритмів, ритмічних імпровізацій та створення ритмічно-театральних композицій. Це передбачає використання різноманітних звуків тіла (оплески, клацання, шарудіння тощо) у їх комбінаціях відповідно до певного ритму.

ВР сприяє розвитку інтересу майбутніх фахівців до музикування та вивчення музичного мистецтва в цілому. Серед переваг можна відзначити й те, що заняття ВР не потребують спеціальної музичної підготовки (оскільки основою цієї техніки є прості рухи, які студенти використовують у повсякденному житті), спеціального обладнання (адже тіло – це інструмент, який завжди поруч), допомагають розвитку почуття ритму (завдяки активному залученню до практичних дій, гри ритмів за допомогою звуків тіла), усвідомленню того, що тіло є важливим складником освітнього процесу (цей аспект є на сьогодні особливо актуальним, оскільки тілесні відчуття характеризують ставлення особистості (як студентів, так і дітей) до навчання та довкілля); мають сприятливий вплив на психофізичний стан студентів і можуть бути профілактикою емоційного вигорання у подальшій професійній діяльності; слугують розвитку умінь працювати в команді, творчому самовираженню через ритм та рух. Останні позиції для майбутніх фахівців відіграють значну роль, оскільки у сучасних умовах дозволяють «налаштувати» емоційний стан (як дітей, так і власний), уможливають створення командних проєктів на основі умінь слухати інших, задовольняють потребу у самореалізації через гру та творчу діяльність. Важливе значення також має універсальність техніки ВР, що передбачає залучення до неї студентів різних спеціальностей. Для цього можна використовувати як можливості позааудиторної діяльності (у вигляді створення творчих груп чи майстерень), так і розробки спеціальних курсів для майбутніх учителів початкової

школи та вихователів ЗДО, спрямованих на оволодіння технікою ВР та її реалізацію у роботі з дітьми.

Впровадження музично-рухової діяльності в освітній процес здійснюється також шляхом розробки спеціальних занять. Так, у межах курсів підвищення кваліфікації для вчителів початкових класів та вихователів ЗДО, організованих кафедрою дошкільної та початкової освіти на чолі із завідувачем кафедри, доктором педагогічних наук, професором Стрілець С. І. на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, було проведено тренінги за темами: «Body Percussion для навчання та релаксу» та «Body Percussion: елементи театралізації» [13, с. 44]. Їх мета полягала в ознайомленні фахівців із базовими рухами та звуками, які сприяють розвитку координації та музикальності особистості, а також у розгляді способів застосування техніки ВР під час освітнього процесу у закладах дошкільної освіти та початкової школи. Зокрема, пропонувалися ігри та вправи, які можна використовувати з дітьми під час читання й вивчення віршів (ігри «Послухай та повтори», «Відлуння», «Ритмічне коло»), для ознайомлення з математикою (« $5+3=3+5$ » «Від 1 до 9 і навпаки»), вивчення іноземної мови («Привіт, ручки!», «Що в нас є?»). Водночас пропонувалися ігри та вправи для розвитку координації («Музичні пальчики», «Ліво-право», «Мое тіло – барабан», «Зроби зараз так, як я»), умінь працювати в команді (театралізовані ігри «Пігмеї та ватусі», виконання ритмічних композицій з елементами хореографії), розвитку мовлення («Що ми візьмемо в похід?», «Хто до нас прийшов у гості?»).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, музично-рухова діяльність характеризує активний спосіб взаємодії особистості з музичним мистецтвом, що передбачає досягнення музичних явищ через тіло й рух. Особливості цієї діяльності зумовлюються взаємозв'язком та інтеграцією двох складників: рухового та музичного, що доповнюють один одного у впливі на особистість. Руховий складник забезпечує розвиток моторики, координації, пізнавальних можливостей, музичний – здійснює сприятливий вплив на емоційну сферу, розвиває соціально-комунікативні здібності, музикальність. Важливими характеристиками музично-рухової діяльності є універсальність, пов'язана із можливістю її застосування у роботі з людьми будь-якого віку, здатністю

до інтеграції, оскільки вона сприяє сприйманню й засвоєнню інформації музичного змісту, спрямована на отримання позитивних емоцій та відчуття радості від її виконання, має творчу природу.

Музично-рухова діяльність учителя початкової школи та вихователя закладу дошкільної освіти не потребує спеціальної музичної підготовки, ґрунтується на емоційному переживанні ритму через рух та відчуття власного тіла, стимулюється внутрішньою потребою у спілкуванні з музикою, сприяє творчому самовираженню. Залучення студентів до різних форм

означеної діяльності під час вивчення музичних дисциплін, педагогічної практики, проведення тренінгів з body percussion, забезпечить набуття практичного досвіду, формування готовності до організації цієї діяльності у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Подальшого дослідження потребують методичні аспекти формування готовності студентів до організації музично-рухової діяльності дітей у ЗДО та початковій школі, розробка програм навчальних дисциплін, спрямованих на оволодіння різними видами та формами означеної діяльності.

Список використаних джерел

1. Верховинець В. Весняночка. Київ : Музична Україна, 1989. 342 с.
2. Вільчковська А. Застосування музики в ігровій діяльності дітей дошкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2018. №2 (42). С. 33-37.
3. Горожанкіна О. Ю., Полякова І. Ф. Розвиток музично-рухової активності дошкільників у процесі занять хореографією. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Серія: Педагогічні науки*. 2018. №3. С. 31-37.
4. Завалко К. В., Фір С. В. Основи Орф-педагогіки : навч.-метод. посіб. Чернігів : ПАТ «ПВК» Десна, 2018. 162 с.
5. Жак-Далькрос Е. Ритм. Москва : Классика – XXI, 2011. 248 с.
6. Красовська О. О. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій : дис. д-ра пед. наук 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир 2017. 567 с.
7. Леонтьєва О. Карл Орф. Москва : Музыка, 1984. 334 с.
8. Лобова О. Музично-творчий розвиток молодших школярів засобами музично-рухливої діяльності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 2016. №2. С. 109-113.
9. Малашевська І. А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія». Тернопіль : Мандрівець, 2015. 44 с.
10. Пушкар Л. Підготовка бакалаврів початкової освіти до організації музично-рухової діяльності молодших школярів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. №8 (72). С. 36-45.
11. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
12. Руда Л. Музично-ритмічні рухи як ефективний засіб розвитку музичних здібностей учнів початкової школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: зб. наук. праць / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2017. Вип. 6. С. 76-81.
13. Стрілець С. І. Інноваційні форми підвищення кваліфікації: реалії та перспективи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів : НУЧК, 2019. Вип. 4 (160). С. 41-48.
14. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Київ : Академія, 2000. 544 с.
15. Фомина Н. А., Максимова С. Ю. Музыкально-двигательное направление физического воспитания детей дошкольного возраста. *Теория и практика физической культуры*. 2015. №7. С. 57-58.

References

1. Verkhovynets, V. (1989). Vesnianochka. Kyiv, Ukraine : Muzychna Ukraina.
2. Vilchkovska, A. (2018). Zastosuvannia muzyky v ihrovii diialnosti ditei doshkilnoho viku [The use of music in the play activities of preschool children]. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura*

- zdorovia u suchasnomu suspilstvi – Physical education, sports and health culture in modern society*, 2 (42), 33–37.
3. Horozhankina, O. Yu., and Poliakova, I. F. (2018). Rozvytok muzychno-rukhoivoi aktyvnosti doshkilnykiv u protsesi zaniat khoreohrafiieiu [Development of musical and motor activity of preschoolers in the process of choreography classes]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. K. D. Ushynskoho. Serii : Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky. Series: Pedagogical sciences*, 3, 31–37.
  4. Zavalko, K. V., and Fir, S. V. (2018). *Osnovy Orf-pedahohiky [Fundamentals of Orf pedagogy]*. Chernihiv, Ukraine : PAT «PVK» Desna.
  5. Zhak-Dalkroz, E. (2011). *Rytm [Rhythm]*. Moscow, Russia : Klassyka-XXI.
  6. Krasovska, O. (2017). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoivoi shkoly u haluzi mystetskoi osvity zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii [Theoretical and methodological bases of professional training of future primary school teachers in the field of art education by means of innovative technologies]*. Doctor's thesis. Zhytomyr, Ukraine : Zhytomyr. derzh. un-t imeni Ivana Franka.
  7. Lobova, O. (2016). *Muzychno-tvorchyi rozvytok molodshykh shkoliariv zasobamy muzychno-rukhyivoi diialnosti [Musical and creative development of junior schoolchildren by means of musical and mobile activity]*. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho – Scientific Bulletin of the Mykolaiv V. O. Sukhomlinsky National University*, 2, 109–113.
  8. Leontieva, O. (1984). *Karl Orf*. Moscow, USSR : Muzyka.
  9. Malashevskaya, I. A. (2015). *Prohrama ozdorovcho-osvitnoi roboty z ditmy starshoho doshkilnoho viku «Veselkova muzykoterapiia» [The program of health-improving and educational work with children of senior preschool age «Rainbow music therapy»]*. Ternopil, Ukraine : Mandrivets.
  10. Pushkar, L. (2017). *Pidhotovka bakalavriv pochatkovoivoi osvity do orhanizatsii muzychno-rukhoivoi diialnosti molodshykh shkoliariv [Preparation of bachelors of primary education for the organization of musical and motor activities of junior schoolchildren]*. *Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (72), 36–45.
  11. Rostovskiy, O. Ya. (2011). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methods of music education]*. Ternopil, Ukraine : Navchalna knyha – Bohdan.
  12. Ruda, L. (2017). *Muzychno-rytmichni rukhy yak efektyvnyi zasib rozvytku muzychnykh zdibnostei uchniv pochatkovoivoi shkoly [Musical-rhythmic movements as an effective means of developing the musical abilities of primary school students]*. *Profesionalizm pedahoha : teoretychni y metodychni aspekty – Teacher professionalism : theoretical and methodological aspects*, 6, 76–81.
  13. Strilets, S. I. (2019). *Innovatsiini formy pidvyshchennia kvalifikatsii : realii ta perspektyvy [Innovative forms of improving qualifications : realities and prospects]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the T. H./ Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*, 4 (160), 41–48.
  14. Fitsula, M. M. (2000). *Pedahohika [Pedagogy]*. Kyiv, Ukraine : Akademiia.
  15. Fomyna, N. A., and Maksymova, S. Yu. (2015). *Muzykalno-dvyhatelnoe napravlenye fizycheskoho vospytanyia detei doshkolnoho vozrasta [Musical and motor direction of physical education of preschool children]*. *Teoriya y praktyka fizycheskoi kultury – Theory and practice of physical culture*, 7, 57–58.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2020

Verhunova V.

ORCID 0000-0003-2618-9676
 Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.),
 Senior Lecturer at the Department of Art Disciplines
 T. H. Shevchenko National University
 «Chernihiv Colehium»
 (Chernihiv, Ukraine)
 E-mail: wel-ka@i.ua

Вергунова В.

ORCID 0000-0003-2618-9676
 кандидатка педагогічних наук,
 доцентка кафедри мистецьких дисциплін,
 Національний університет
 «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
 (Чернігів, Україна)
 E-mail: wel-ka@i.ua